

Granskning av tillgänglighet Folktandvården

Region Norrbotten

Januari 2023

Louise Tornhagen, certifierad kommunal revisor

Johanna Larsson, revisionskonsult

Kristian Damlin, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Norrbotten genomfört en granskning av tillgängligheten i Folk tandvården. Granskningens syfte har varit att bedöma om hälso- och sjukvårdsnämnden vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att uppnå målet om att ha en god tillgänglighet till Folk tandvården. Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att hälso- och sjukvårdsnämnden **inte helt** har vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att uppnå målet om att ha en god tillgänglighet till Folk tandvården.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Sker ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll för att åstadkomma en god tillgänglighet?	Delvis	
Är tillgängligheten i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål?	Delvis	
Är tillgängligheten likvärdig inom länet?	Nej	
Vidtas tillräckliga/ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård?	Delvis	

Rekommendationer

Vi rekommenderar hälso- och sjukvårdsnämnden:

- Att säkerställa att det sker en tillräcklig styrning och uppföljning av tillgängligheten i Folk tandvården.
- Att säkerställa en likvärdig och tillgänglig tandvård inklusive tandreglering för de prioriterade grupperna i hela länet.
- Säkerställa att fortsatta åtgärder vidtas för en säkrad kompetensförsörjning inom Folk tandvården Norrbotten.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	4
Metod	4
Granskningsresultat	5
Ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll	5
lakttagelser	5
Bedömning	9
Tillgänglighet i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål	10
lakttagelser	10
Bedömning	11
Likvärdig tillgänglighet inom länet	12
lakttagelser	12
Bedömning	16
Tillräckliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård	16
lakttagelser	16
Bedömning	20
Samlad bedömning	21
Rekommendationer	21
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	22

Inledning

Bakgrund

Med tandvård avses, enligt tandvårdslagen (1985:125), åtgärder för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan. Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Tandvårdslagen anger fem kriterier för att tandvård ska bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. Ett av dessa kriterier är att tandvården ska vara lätt tillgänglig. Regionen skall enligt tandvårdslagen se till att det finns tillräckliga resurser för patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård såsom specialisttandvård för vuxna, att alla barn och ungdomar kallas till en regelbunden, fullständig och avgiftsfri tandvård och att akuta fall ska behandlas med förtur. Folk tandvården finns i varje region och har enligt tandvårdslagen följande åtagande:

1. Regelbunden och fullständig tandvård för personer till och med det år de fyller 23 år.
2. Specialisttandvård för alla åldersgrupper
3. Övrig tandvård för personer från och med det år de fyller 24 år, i den omfattning som regionen bedömer lämplig.

Revisionen granskade Folk tandvården under revisionsåret 2019, och gjorde en uppföljande granskning under 2023. Den uppföljande granskningen visar att Folk tandvården fortsatt inte når en budget i balans, men att underskottet minskat under perioden 2019-2022 utifrån vidtagna åtgärder för en budget i balans.

Uppföljningen visar att det finns ett behov av att samverka mer med privata aktörer i regionen, och att det därför bör finnas incitament att hantera prioriterade grupper såsom barn- och unga.

Uppföljningen indikerar att tillgängligheten till tandvård varierar över länet.

Flera beslut har fattats under de senaste åren för att stärka Folk tandvården både gällande lokalisering, möjlighet till avropa inhyrda läkare, lönesatsningar och verksamhetsförlagd utbildning.

Division Närars delårsrapport 08-2022 visar att Folk tandvården klarar sitt akuta uppdrag och till viss del de prioriterade grupperna. Inom Folk tandvården är andelen barn- och unga som blir färdigbehandlade vid ett besök nära målet och något bättre än föregående år.

Vidare beskrivs att Region Norrbotten har svårt att rekrytera och behålla medarbetare inom Folk tandvården. Trots insatser för rekrytering och för att behålla personal har många lämnat Folk tandvården till förmån för den privata tandvården. Folk tandvården

når inte upp till budgeterade patientintäkter vilket beskrivs beror på en kombination av sjukskrivningar samt avsaknad av klinisk tandvårdspersonal.

Division Näras årsrapport 2022 visar att Folktandvårdens besök har minskat 10 procent jämfört med 2021, vilket motsvarar drygt 17 000 besök.

Syfte och revisionsfrågor

Har hälso- och sjukvårdsnämnden vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att uppnå målet om att ha en god tillgänglighet till Folktandvården?

- Sker ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll för att åstadkomma en god tillgänglighet?
- Är tillgängligheten i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål?
- Är tillgängligheten likvärdig inom länet?
- Vidtas tillräckliga/ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Tandvårdslagen (1985:12)
- Strategisk plan 2023-2025
- Verksamhetsplan för Hälso-och sjukvårdsnämnden 2023-2025
- Regionens övergripande riktlinjer och rutiner eller andra styrande dokument med koppling till tillgänglighet inom tandvård

Avgränsning

Granskningen avgränsas till Hälso-och sjukvårdsnämnden samt regionstyrelsen i den mån de är berörda och avser Folktandvården.

Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentgranskning, intervjuer och regional statistik kopplat till tillgänglighet.

Intervjuer har genomförts med följande funktioner:

- Verksamhetsområdeschef Folktandvården
- Verksamhetsutvecklare Folktandvården
- Cheftandläkare Folktandvården
- HR-ansvarig Division Nära
- Controller för Division Nära
- Verksamhetschefer från samtliga fyra basenheter och tandregleringsklinik
- Enhetschefer för fyra kliniker och tandregleringsklinik

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten är kvalitetssäkrad av Kristian Damlin, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwCs interna riktlinjer.

Granskningsresultat

Folktandvårdens organisation

Befolkningsansvaret åligger Folktandvården i Region Norrbotten. Befolkningsansvar är regionens lagstadgade ansvar för att leva upp till vård på lika villkor för hela befolkningen och innebär att leva upp till att regionens ansvar enligt de krav som tandvårdslagen (1985:125), och övriga lagar ställer på regionen, uppfylls. Regionens resurser för barn- och ungdomstandvård, specialisttandvård och tandvård till patienter med särskilda behov och stöd avser såväl offentlig som privat driven tandvård.

Folktandvården är ett verksamhetsområde inom Division Nära, som leds av verksamhetsområdeschef för Folktandvården. Folktandvården bedriver allmäntandvård vid 19 enheter i länets samtliga kommuner och specialisttandvård vid tre enheter, med åtta av de nio tandvårdsspecialiteter som finns i regionen. Den tandtekniska verksamheten ligger samlad i Tandteknik Norr under ledning av verksamhetschef. Inom tandteknik sker tillverkning av tandställningar, bettskenor och protetiska ersättningar efter beställning av tandläkare.

Inom allmäntandvården ligger klinikerna samlade i fyra olika basenheter: Be Norr, Be Mitt, Be Sydöst och Be Luleå, som vardera leds av en verksamhetschef som även är odontologiskt ledningsansvarig inom basenheten. För respektive klinik finns en enhetschef. Det finns storleksskillnader mellan kliniker och bemanningen varierar. Tillgängligheten mellan klinikerna varierar också och möjligheten att rekrytera nya medarbetare.

Ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll

Revisionsfråga 1: Sker ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll för att åstadkomma en god tillgänglighet?

lakttagelser

Styrning

I hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan 2023-2025 framgår att nämnden arbetar utifrån regionfullmäktiges strategiska mål för Region Norrbotten. För de strategiska målen återfinns ingen indikator som avser Folktandvården och tillgängligheten till Folktandvården. Vidare framgår politikens riktade uppdrag till nämnden där ett av dem är att bidra till intensifierade åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård i hela länet. Genom protokollsgenomgång av nämndens protokoll och hälso- och sjukvårdsdirektörens rapporter kan vi inte se någon återrapportering av uppdraget.

I divisionsplan för division Nära finns det inom det strategiska målet Trygg norrbottning med god, jämlik och jämställd livskvalitet med framgångsfaktorn: En god vård med hög

tillgänglighet och kontinuitet. För Folk tandvården finns aktiviteten "Allmäntandvården fortsätter arbetet med PK-plan (produktions- och kapacitetsplanering)". Inom framgångsfaktorn Jämlik och jämställd hälsa genom främjande och förebyggande åtgärder finns aktiviteten insatser för prevention där bland annat munhälsan inom avgiftsfri tandvård följs där kliniker som inte klarar målen ska ta fram handlingsplan med åtgärder för att nå målen. Det beskrivs vidare att tandvård ska ges efter behov och inte baserat på efterfrågan. För det strategiska målet God, nära och samordnad vård som genomförs på ett hållbart med framgångsfaktorn: Verksamheterna använder bästa tillgängliga kunskap återfinns aktiviteten "Omhändertag rekommendationerna i nya nationella riktlinjer för FTV (folktandvård). De två strategiska målen Hållbar kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi berör även folktandvården.

I verksamhetsplan för Folk tandvård 2023 framgår följande två övergripande mål för Folk tandvården:

- Folk tandvården ska verka för en god munhälsa i Norrbotten.
- Folk tandvården skall stödja norrbottningarna i att främja sin egen munhälsa genom att vara aktiva och ansvarstagande partners i vården.

I verksamhetsplanen har även regionfullmäktiges fyra strategiska perspektiv (medborgare, verksamhet, ekonomi, medarbetare) brutits ned i mål som rör Folk tandvården med tillhörande aktiviteter.

Folktandvårdens uppdrag

I Folk tandvårdens verksamhetsplan 2023 framgår att Folk tandvårdens främsta uppdrag är att erbjuda:

- Akuttandvård för barn och vuxna
- Avgiftsfri tandvård till barn och ungdomar t.o.m. det år de fyller 23 år.
- Tandvård för äldre och funktionshindrade

Folktandvården skall även erbjuda:

- Specialisttandvård för hela länets befolkning
- Allmäntandvård till vuxna i tillämplig omfattning

Prioritetsordning

Klinikerna i allmäntandvården samt specialisttandvården erbjuder tandvård enligt Region Norrbottens prioriteringsordning. Regionfullmäktige har 2020-10-28 § 92 beslutat att faställa ny prioriteringsordning för Folk tandvårdens patienter, vilket är följande:

1. Patienter med akuta besvär. Barn ska ha företräde före vuxna.
2. Avgiftsfri tandvård för barn och unga upp till och med 23 år.
3. Tandvård för patienter som omfattas av särskilt tandvårdsstöd på grund av omsorgsberoende eller sjukdom/funktionsnedsättning.
4. Tandvård för patienter 80 år och äldre.
5. Tandvård för patienter med friskvårdsavtal.

6. Tandvård för övriga vuxna.

Folktandvården har ansvar för att resurserna fördelas över länet i enlighet med ovanstående rangordning. Utgångspunkten ska vara likvärdig tillgänglighet till tandvård i hela länet. Folktandvården finns i samtliga 14 kommuner i länet.

Folktandvårdens ledningsgrupp har tidigare beslutat att fr.o.m. 2019-09-25 inte om- eller nyteckna Folktandvårdens friskvårdsavtal med anledning av att verksamheten inte klarat av att behandla prioriterade grupper.

Regionfullmäktige biföll den 21 juni 2023 Folktandvårdens förslag om ny taxa för F-tandvård, vilken träder i kraft 2024. F-tandvård avser patienter som har en långvarig sjukdom och grav till fullständig funktionsnedsättning och som följd av denna kan ha rätt till ett särskilt tandvårdsstöd. Detta är bland annat en åtgärd för att öka privata vårdgivares engagemang för att behandla patienter med intyg om F-tandvård.

Revisionsintervall och riskbedömning

Enligt nationella riktlinjer tandvård 2022 är en av de prioriterade rekommendationerna att ge alla patienter en strukturerad riskbedömning. Folktandvården Norrbotten gör riskbedömningar på samtliga patienter utifrån kariesvärdering och risken graderas utifrån R2 kariesrisk där riskerna är indelade i 0 - låg, 1 - måttlig eller 2 - hög.

Av nationella riktlinjer tandvård 2022 framgår att revisionsintervallet¹ för vuxna med låg risk för oral ohälsa ska vara 24–36 månader. Under hösten 2020 fattade Folktandvårdens ledningsgrupp beslut om att ändra revisionsintervallen för vuxna så att munfriska vuxna 24-69 år kallas med längre intervall och gruppen intygspatienter och äldre över 70 år kallas tätare. Detta för att möjliggöra vård på rätt nivå.

Av nationella riktlinjer tandvård 2022 framgår att revisionsintervallet för barn med låg risk för dålig munhälsa samt normal bettutveckling ska vara 18-24 månader. För barn med antingen hög risk för dålig munhälsa eller avvikande bettutveckling ska revisionsintervallet vara 12-15 månader.

Beställning Allmän barn- och ungdomstandvård 2023 fastställer revisionsintervall för 3-15-åringar samt 16-23-åringar. 3-15-åringar ska få regelbunden vård med ett besök med undersökning/kontroll, behandlingsplan samt indicerad vård minst var 24:e månad. I dokumentet Planering avgiftsfri tandvård 2023 för patienter 0-23 år, framgår vad som ska observeras per ålder samt hur ofta revisionsintervallet ska vara beroende på R2 kariesrisk.

Regionfullmäktige har 2023-02-22 § 9 beslutat om ändring i Beställning av Allmän barn- och ungdomstandvård 2023. Beslutet innebär bland annat att budgeten för vårdval barn- och ungdomstandvård utökas årligen med landstingsprisindex (LPIK) per april samt att utöka årsbudgeten för vårdval barn- och ungdomstandvård med 10 283 tkr. Det innebär

¹ Revisionsintervall avser den tid mellan att en listad patient hos Folktandvården, så kallad revisionspatient, undersöktes tills den ska kallas till en ny undersökning.

att regionfullmäktige medger extra ersättning för behandlingar som innefattar olika typer av tandställningar inom ramen för vårdval barn och unga. Förhoppningen är att det kommer innebära att flera privata vårdgivare i Norrbotten tar emot fler av länets barn och unga. Regionfullmäktige beslutade även att revisionsintervall för munfriska 16-23-åringar höjs från var 30:e till var 36:e månad, vilket innebär att det frigörs tid för de med störst behov av tandvård och att det kan bidra till att barn och ungdomstandvården i länet blir mer behovsstyrd och mer jämlik.

Revisionsintervallet för munfriska är anpassat efter ålder, med kortare intervall efter att en person fyllt 70 år. Detta för att ålder i sig är en riskfaktor samt att risken för sämre hälsa och medicinering ökar med åldern.

I verksamhetsplan Folk tandvården 2023 kopplat till framgångsfaktorn "En god vård med hög tillgänglighet och kontinuitet" återfinns aktiviteten "Riskbedömning vid revisionsundersökning". Aktiviteten innebär att staben tar fram rapport om riskbedömning görs vid revisionsundersökning, för planering av vård efter behov. Resultat ska redovisas i odontologiskt bokslut. Förväntad effekt är att vård efter behov ges för en mer jämlik tandvård i länet utifrån tillgängliga resurser.

I odontologiskt bokslut 2022 framgår att totalt riskbedömdes 90 procent av de som undersöktes under år 2022 i Folk tandvården Norrbotten. Målet är 100 procent. Vidare redovisas resultat av uppföljning för egenkontroll av följsamhet till rätt revisionsintervall efter risk är framtagen på klinik och VO-nivå. Klinikerna uppvisar stor variation i följsamhet till undersökning efter risk. Medelrevisionsintervallet skiljer sig från 15 månader för kliniken med kortaste snittintervall upp till 26 månader för kliniken med längst snittintervall vid senaste mätningen. Siffror för 2022 kunde ej presenteras i bokslutet för år 2022.

Uppföljning

Uppföljning av Folk tandvården görs i Division Näras tertialrapport, delårsrapport och årsredovisning. Folk tandvården upprättar årligen ett odontologiskt hälso- och vårdbokslut som är ett faktaunderlag och stöd för verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete med analys av Folk tandvårdens verksamheter utifrån ett hälso- och vårdperspektiv. Folk tandvården genomför även en årlig uppföljning av verksamhetsplanen i Stratsys.

I hälso- och sjukvårdsnämndens delårsrapport per augusti 2023 redovisas ingen uppföljning av tillgängligheten till Folk tandvården. År 2023 upprättade nämnden ingen tertialrapport per april 2023. Nämnden får uppföljning av hur läget är inom tandvården vid varje sammanträde genom hälso- och sjukvårdsdirektörens rapport.

I intervjuer beskrivs den uppföljning som görs på verksamhetsnivå. Uppföljningen beskrivs ske i form av:

- Verksamhetscheferna rapporterar läget per basenhet till verksamhetsområdeschef Folk tandvården och stabens stödfunktioner veckovis via *Chef-till-chef*-verktyget.

Samma struktur finns för rapportering/uppföljning per klinik via respektive enhetschef som rapporterar till sin verksamhetschef.

- Månadsvis uppföljning produktionsplanering
- Flödesuppföljning av samtliga kliniker, där följande fem mått följs upp:
 - F-ett B barn- andel barn som blir färdigbehandlad på ett besök
 - Barnförsening - antal barn som är försenade mer än 6 månad för samtliga yrkeskategorier
 - Barn tdl tid/rev - medelbehandlingstid per revisionsbarn (tandläkare)
 - Barn thyg tid/rev - medelbehandlingstid per revisionsbarn (tandhygienist)
 - Barn tdl tid/us - medelbehandlingstid per undersökt barn (tandläkare)
 - Barn thyg tid/us - medelbehandlingstid per undersökt barn (tandhygienist)
- Kvartalsvis uppföljning av Folktandvårdens verksamhetsplan
- Barnuppföljning, inkl antal barn i tid
- Uppföljning av vårdläget för prioriterade grupper
- Månadsrapporter för Folktandvården

I Folktandvårdens verksamhetsplan 2023 framgår att Folktandvården har ett väl utvecklat ledningssystem som följer samma upplägg och struktur som det övergripande ledningssystemet för Region Norrbotten. Syftet är att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra kvaliteten i Folktandvårdens samtliga verksamheter.

Bedömning

Sker ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll för att åstadkomma en god tillgänglighet?

Delvis.

Vi bedömer att det delvis finns en styrning via den prioritering som fastställts av fullmäktige 2020-10-28. Det finns även en styrning för barn- och unga via *Beställning Allmän barn- och ungdomstandvård 2023*.

Det finns ingen formell styrning från hälso- och sjukvårdsnämnden för 2023 utöver det uppdrag som gavs till nämnden.

Division Nära har upprättat strategiska mål för primärvårdens verksamheter (hälsocentraler) och för Folktandvården. Styrningen fokuserar i högre grad på primärvården, och i mer begränsad utsträckning på Folktandvården.

Folktandvården har upprättat mål/aktiviteter med följsamhet till Folktandvårdens uppdrag och ersättningssystem samt tandvårdslagen avseende tillgänglighet men dessa är inte politiskt beslutade.

Under 2023 finns det ingen formell uppföljning av Folktandvårdens tillgänglighet via delårsrapporter, men via Hälso- och sjukvårdsdirektörens rapport kan vi spåra att det skett uppföljning av tillgängligheten. Vår bedömning är att det finns behov att säkerställa att det sker en tillräcklig styrning och uppföljning av tillgängligheten i Folktandvården.

Tillgänglighet i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål

Revisionsfråga 2: Är tillgängligheten i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål?

lakttagelser

Av tandvårdslagen framgår att tandvården ska bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård.

Ett av fem kriterier för en god tandvård är att vården ska vara lätt tillgänglig. Socialstyrelsen anger att innebörden av tillgänglighet är att ingen patient ska behöva vänta oskälig tid på de vårdinsatser som han eller hon har behov av. Med skälig tid avses att vård ska erbjudas utan att eventuella väntetider påverkar patienten negativt i fysisk, psykisk eller social mening.

Tabell 1: Indikator och målvärde. Källa: Division Näras delårsrapport per augusti 2023

Indikator och målvärde	Resultat	Måluppfyllelse
Andel barn och unga som får komma för undersökning inom sitt planerade intervall.	97 %	Uppfyllt
FettB", d.v.s. ett mått som mäter andelen barn som blir färdiga direkt vid undersökningen.	69.9 %	Uppfyllt

I Division Näras delårsrapport per augusti 2023 finns ett avsnitt för produktion och tillgänglighet för Folktandvården. I avsnittet redovisas att produktionen i Folktandvården, mätt som antal besök, har sjunkit under lång tid. Folktandvården klarar i dagsläget akuta uppdrag och i varierande utsträckning över länet de prioriterade grupperna. Antalet besök av barn har ökat med 6 % jämfört med samma period förra året och besök av vuxna patienter har minskat 8 %. På grund av köer i barntandvården på vissa kliniker krävs större vårdinsatser inom denna patientgrupp. Den främsta orsaken till de minskade besöken är färre och mindre erfarna behandlare men också förändrade arbetssätt med målsättningen att göra färdig patienten direkt vid undersökningen vilket på sikt ska leda till färre besök.

Vidare framgår att i Folktandvården mäts tillgängligheten genom andel barn och unga som får komma för undersökning inom sitt planerade intervall. 97 procent av barnen är kallade i rätt tid, en förbättring med 2 procentenheter jämfört med samma period 2022.

Effektiviteten i Folktandvården mäts via "FettB", d.v.s. ett mått som mäter andelen barn som blir färdiga direkt vid undersökningen. FettB för perioden är 69,9 % (-0,1 procentenheter jämfört med 2022 men något bättre än T1), målet nås. Vidare framgår att verksamheterna har fler nya behandlare som arbetar mer traditionellt till en början

vilket innebär lägre andel teamtandvård. Den omfattande bristen av tandsköterskor och tandhygienister försämrar möjligheten att arbeta flödesbaserat.

Av uppföljning av vårdläge 2023-12 samt intervjuer med Folktandvårdens ledningen framgår att Folktandvården når målet för gruppen akuta patienter samt barn- och unga för regionen som helhet. Uppföljningen av vårdläge visar att Folktandvården inte når sina uppsatta mål för vuxna prioriterade grupper med förseningar på 19 % för regionen som helhet. Folktandvårdens ledningsgrupp har fattat beslut om att hantera vårdskulden för kvarvarande friskvårdsavtal, vilket speglas i uppföljningen av produktionen för 2023.

För gruppen akuta patienter sker ingen uppföljning eller mätning av resultatet, det vill säga hur många patienter som erbjudits en tid i enlighet med den prioritering som finns av akuta patienter. Folktandvårdens dokument Riktlinjer för bokning, undersökning och behandling av akuta patienter innehåller information om hur akuta patienter ska prioriteras. För övriga grupper är förseningen 53 %. I odontologiskt hälso- och vårdbokslut 2022 framgår att under 2022 fick 30 % av HSE-patienter² en undersökning. Vidare framgår att när patienter med pågående friskvårdsavtal successivt fasats ut (beräknas ske 2023/2024) kan förhoppningsvis mer tid läggas på HSE-patienter, äldre individer samt övriga vuxna med försämrad risk för munhälsa. Enligt intervjuer finns privata kliniker för vuxna patienter som ej tillhör de prioriterade grupperna.

För tandvårdens kompetenscentrum (TKC) finns i verksamhetsplan för 2023 inte motsvarande uppsatta mål för ortodonti (tandreglering) som för allmäntandvården. Enligt intervjuer styrs behandlingsprinciperna av biologiska processer. Vidare beskrivs att behandlingstiden endast kan påverkas marginellt för den enskilde patienten. Det tar i regel 2 till 3 år att genomföra en behandling och ibland längre tid. Enligt intervjuerna går de långa köer som finns i nuläget därför inte att korta ner utan att fler behandlingar startas per år. En förutsättning för detta är att bemanningen ökar.

Uppföljning görs av antalet väntande samt hur lång väntetid som finns. Enligt intervjuer följs Folktandvårdens prioritetsordning så att de patienter som har störst behov tas om hand först. För övriga där behovet inte är kritisk kan väntetiden bli längre.

Bedömning

Är tillgängligheten i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål?

Delvis.

Av tandvårdslagen anges att Folktandvården har särskilt uppdrag att behandla akuta patienter med förtur samt att barn- och unga ska prioriteras. Tillgängligheten för de högst prioriterade grupperna barn och unga nås som helhet, och det sker en regelbunden uppföljning. Vi kan inte bedöma om målet för akuta patienter uppnås då det inte sker någon mätning eller uppföljning som styrker detta.

² Patienter med intyg för särskilt tandvårdsstöd, på grund av omsorgsberoende eller sjukdom/funktionsnedsättning

Andelen vuxna som behandlas inom Folk tandvården har sjunkit. Vuxna patienter är lägre prioriterade än barn och unga i regionens prioriteringsordning, vilket medför att prioriteringsordningen bedöms följas. Uppföljning av prioriterade vuxna visar att 19 % är försenade för regionen som helhet. Folk tandvården når inte uppsatta mål för prioriterade vuxna. Värt att notera är satsningen på vårdskulden av patienter med friskvårdsavtal påverkar denna siffra. Det finns också långa väntetider till tandregleringen.

Likvärdig tillgänglighet inom länet

Revisionsfråga 3: Är tillgängligheten likvärdig inom länet?

lakttagelser

Av intervjuer följer att tillgängligheten inte är likvärdig inom länet, där situationen är extra bekymmersam i Gällivare och Pajala med stor konkurrens från privata aktörer. Ledningen har haft en handlingsplan för Gällivare i 5-6 år. På ledningsgruppsmöten är den interna rörligheten en fast punkt för att se om det finns medarbetare som kan stötta upp i Gällivare, Pajala och på andra kliniker med behov. Då resursbristen är uttalad i de flesta verksamheterna räcker detta inte till. Vidare framgår av intervjuer att ledningen arbetar systematiskt med rekryteringsinsatser och de har lyckats återrekrytera tidigare personal. I samband med inhämtning av uppföljning för helår 2023 framgår att verksamhetsområdeschef Folk tandvården har i ett möte med Svensk Folk tandvårdsförening lyft möjligheten att få stöd med tandvårdsresurser till Gällivare, där Folk tandvården Stockholm erbjudit sig att medge tandläkare och tandsköterskor att komma upp och jobba inom Folk tandvården Gällivare.

Vid intervjuer framgår att tillgången till tandläkare varierar mellan klinikerna där det finns kliniker som helt saknar fast anställd tandläkare medan andra fortfarande har en relativt god bemanning. Bristen på tandsköterskor märks vilket bland annat beror på att det varit uppehåll i tandsköterskeutbildningen under två års tid. Vid intervjuer framgår även att bristen på tandhygienister börjar märkas. Vidare framgår att det sker ett tapp av medarbetare till privattandvården i länet då de privata aktörerna vid flera orter utökar sina verksamheter. Inom Luleå-området lyckades Folk tandvården rekrytera tio nyexaminerade tandläkare under 2023, vilket väntas ge positiva effekter framöver, dock krävs även utökning av tandsköterskor och tandhygienister för effektivt utförande. Till Älvsbyn har det även skett en rekrytering av en nyexaminerad tandläkare under 2023.

I odontologiskt bokslut 2022 framgår att det pågår ett förbättringsarbete i syfte att öka tillgängligheten. För att förbättra tillgängligheten har ett särskilt åtgärdsprogram tagits fram med insatser för att förbättra tillgängligheten vid en klinik med stora förseningar av prioriterade patienter. Åtgärderna har bland annat handlat om stöd kring utveckling av arbetssätt, chefsstöd, hantering av väntelistor samt operativt stöd med vårdinsatser.

I uppföljning av barn undersökta i tid (försening max 6 månader) efter individuellt satta revisionsintervall beroende på barnets risk att utveckla karies för helår 2023 framgår att det finns en variation mellan klinikerna på mellan 79,8 % och 100 %. Som helhet når Folk tandvården 98 %. I barnuppföljning för år 2023 för Folk tandvården framgår att totalt 1 337 barn är försenade, där 1 034 barn ingår i Be Norr och 267 barn ingår i Be Luleå. I

flödesuppföljningen 2023 framgår för måttet "FettB" antal barn som blir färdigbehandlade på ett besök) att det finns en variation mellan klinikerna på mellan 51 % till 76 %. "FettB" för Folk tandvården som helhet uppgår till 70 % vilket klassas som grönt i uppföljningen.

Tabell 2 och 3 nedan redogör för andel försenade barn, totalt, per basenhet samt andel försenade prioriterade vuxna per basenhet. Statistiken är hämtad från Folk tandvårdens uppföljning Vårdläge 2023-12. Be Norr har flest andel försenade barn om 20 % och Be Mitt har lägst andel försenade barn om 0 %. Samtliga basenheter ligger efter med samtliga prioriterade grupper inom vuxna.

Tabell 2: Andel försenade barn per basenhet per helår 2023.

Basenhet	Andel försenade barn, totalt
Be Mitt	0 %
Be Norr	20 %
Be Luleå	13 %
Be Sydöst	3 %

Tabell 3: Andel försenade prioriterade vuxna per basenhet per helår 2023.

Basenhet	Andel försenade prioriterade vuxna			
Be Mitt	HSE 10 %	STB 16 %	Abo 38 %	80+ 52 %
Be Norr	HSE 82 %	STB 74 %	Abo 66 %	80+ 98 %
Be Luleå	HSE 61 %	STB 80 %	Abo 92 %	80+ 93 %
Be Sydöst	HSE 47 %	STB 55 %	Abo 32 %	80+ 73 %

HSE: Patienter med intyg för särskilt tandvårdsstöd, på grund av omsorgsberoende eller sjukdom/funktionsnedsättning

STB: Patienter med rätt till särskilt tandvårdsbidrag (STB)

Abo: Patienter med abonnemangstandvård (frisk tandvårdsavtal)

80+: Patienter 80 år och äldre

För respektive basenhet (Be), Tandvårdens kompetenscentrum och tandteknik har en kompetensförsörjningsplan tagits fram. Respektive kompetensförsörjningsplan beskriver:

- vilka utmaningar och förändringar som verksamhetens står inför de kommande tre åren,
- vilka förändringar krävs för att möta kommande utmaningar och förändringar de kommande tre åren,
- vilka kompetenser eller uppgifter är lämpliga att växla idag och det kommande tre åren, inom en given budgeterad ram.

Be Luleå

Av Be Luleås kompetensförsörjningsplan framgår att konkurrensen med privata tandvårdskliniker om resurser är stor. Det beskrivs vidare att uppehållet på tandsköterskeutbildningen under två år påverkar möjligheten att rekrytera tandsköterskor under en tid. De medarbetare som basenheten kommer ha möjlighet att rekrytera de närmaste tre åren kommer, till övervägande del, att vara oerfarna och behöva handledning från erfarna kollegor. Det framgår av kompetensförsörjningsplanen att det under de närmaste tre åren finns stora behov av att rekrytera tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister. Av intervjuer med verksamhetschef för Be Luleå och enhetschef Folk tandvården Örnäset framgår att kliniken har en stor brist på tandsköterskor, men i nuläget en god tillgång på tandläkare. Kliniken uppges kunna prioritera akuta patienter samt barn- och unga (99,9 % i tid).

Be Mitt

Av Be Mitts kompetensförsörjningsplan framgår att rekryteringsutmaningar finns inom basenheten, men förutsättningarna ser olika ut. Det beskrivs vidare en utmaning att kunna handleda de som rekryterats. Be Mitt har stora avstånd vilket innebär större utmaningar med resursfördelningen, ytterligare utmaningar är åldrande befolkning med mer komplext vårdbehov och färre rutinerade behandlare. Av intervjuer med verksamhetschef för Be Mitt och enhetschef Folk tandvården Jokkmokk framgår att kliniken har tandläkare var 5-6 vecka. Tillgängligheten inom basenheten är sämst i Jokkmokk och att det oftast skickas tandläkare dit från övriga kliniker. Kliniken uppges kunna klara barntandvården och HSE-patienter.

Be Norr

Av Be Norrs kompetensförsörjningsplan framgår att basenheten har få medarbetare vilket påverkar attraktiviteten och konkurrenskraften. Det saknas tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister. Vidare framgår att det är högt akuttryck på grund av revisionstandvård ej är möjlig och att befintliga resurser räcker ej till de prioriterade grupperna. Av intervjuer med verksamhetschef Be Norr och enhetschef för Folk tandvården Pajala framgår att samtliga enheter i basenheten ligger efter med barntandvården.

Be Sydöst

Av Be Sydösts kompetensförsörjningsplan framgår att resursbristen är relativt stor på grund av kommande pensionsavgångar och att många medarbetare väljer att gå över till privata kliniker. Nya medarbetare behöver handledning och introduktion inom samtliga yrkeskategorier. Den största utmaningen är att klara prioriteringsordningen och att akuta patienter kommer att bli lidande. Av intervju med verksamhetschef Be Sydöst och

enhetschef för Folk tandvården Kalix framgår att kliniken klarar av barnuppdraget (99,9 % i tid). Patienter med akut värk och svullnad får komma samma dag men patienter med frakturer kan få vänta fyra veckor. Dialog har förts med privata tandläkare som har sagt ja till att kliniker får hänvisa patienter med frakturer till dem.

Tandvårdens kompetenscentrum (TKC)

Av TKC:s kompetensförsörjningsplan framgår att pensionavgångar påverkar de kommande tre åren och att det är svårare med personalrekrytering på grund av brist på personal. Vidare framgår att brist på tandvårdspersonal i allmäntandvården påverkar TKC:s verksamhet genom att arbetet i vårdkedjor försvåras. Vid intervju med verksamhetschef TKC och enhetschef för ortodontiavdelningen framgår att de har stora tillgänglighetsbekymmer. Med anledning av resursbrist och långa väntetider är det nödvändigt att prioritera äldre ungdomar för att alla med behov av tandreglering ska hinna få sin vård inom den kostnadsfria barn- och ungdomstandvården. Därför påbörjas oftast behandling i 19-årsåldern vilket bidrar till längre behandlingstider som i sin tur minskar förutsättningarna för att minska väntetiderna. Specialisttandvården (TKC) erbjuder digitala konsulter till allmäntandvårdens tandläkare för att öka tillgängligheten av tandreglering för patienterna och spara in resurser i form av resor för både patienter och specialisttandläkare. TKC har under slutet av januari 2024 gått ut med annons gällande ST-utbildning med målet att kunna rekrytera fyra tandläkare för att kunna bemanna samtliga tre kliniker på lång sikt. Med fler specialister ökar förutsättningarna för att minska väntetiderna. Inom TKC pågår även en satsning på att vidareutbilda tandsköterskor eller tandhygienister till ortodontiassistenter, vilket innebär att specialisten kan överlåta många kliniska moment till ortodontiassistenten vilket frigör mer klinisk tid för specialisten. Från intervjuer framgår att bristen på behandlingsrum påverkar möjligheten att arbeta i team fullt ut. Ett nytt tandvårdshus planeras, men kommer inte att vara klart inom de närmaste åren. Av dokumentet *förslag till fördelning av patienter mellan TR-klinikerna i Folk tandvården Norrbotten* samt intervjuer framgår att det totalt finns 1 779 patienter på väntelista fördelat på Luleå (1 021 st), Piteå (235 st) och Gällivare (523 st). Av dessa är 1 036 patienter 18 till och med 23 år, (Gällivare 256, Piteå 197 och Luleå 583). För att hinna behandla de yngsta barnen har det varit nödvändigt att ta beslut om att ungdomar från och med 18 år måste resa från Gällivare till Luleå för att få behandling.

Tandteknik

Av Tandtekniks kompetensförsörjningsplan framgår att pensionsavgångar kommer att påverka verksamheten framöver. Vidare framgår att dagens snabba teknikutveckling påverkar starkt verksamheten och att det i många fall behövs investeras i ny teknik vilket kräver kompetensutveckling bland medarbetarna.

Bedömning

Är tillgängligheten likvärdig inom länet?

Nej.

Vi bedömer att tillgängligheten inte är likvärdig inom länet. Det finns stora skillnader mellan basenheterna. Det finns kliniker som har en god tillgänglighet till tandläkare,

tandhygienister och tandsköterskor, och det finns de kliniker som är beroende av interna stafetter för att hantera de mest prioriterade grupperna. Det leder till att väntetiderna blir längre, och att kontinuiteten i verksamheten blir sämre. Även faktorer såsom möjligheten till teamtandvård påverkas när vissa kompetenser saknas.

Tillgängligheten är sämst inom Be Norr med förseningar för 20 % för barn-och unga och där läget i Gällivare och Pajala är extra utsatt. Även i Be Luleå finns tillgänglighetsproblem för barn- och unga med förseningar på 13 %. Tillgängligheten i Be Mitt och Be Sydöst är bättre.

För tandregleringen finns det en lång väntelista och en kö med cirka 1700 patienter. Granskningen visar att det svåra bemanningsläget och det faktum att flera specialister nått pensionsåldrarna innebär utmaningar för tillgängligheten. Utmaningen är stor i hela länet, men extra kritisk i Gällivare där den sista specialisten går i pension under 2024.

Dock har möjligheten till digitala konsultationer ökat tillgängligheten och sparat in resurser både för specialisttandläkare och patienter.

Tillräckliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård

Revisionsfråga 4: Vidtas tillräckliga/ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård?

lakttagelser

Kompetensförsörjning

I Socialstyrelsens bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvård 2023 framgår att 17 av 21 regioner rapporterar en brist på tandläkare. I 19 av 21 regioner finns en brist på tandhygienister. Det beskrivs också att det råder en generationsväxling. Hänsyn behöver därför tas till kompetens, kunskap, färdigheter och hur mycket medarbetarna arbetar. I hälso- och sjukvårdsdirektörens rapport 05-23 (som hälso- och sjukvårdsnämnden tar del av vid varje sammanträde) framgår att Folktandvården har en trend med allt färre medarbetare i verksamheterna. Antal tandläkare och tandhygienister inom Folktandvården Norrbotten har minskat med 45 respektive 29 procent mellan åren 2011 till 2021.

I intervjuer råder en samsyn om att kompetensförsörjning är en stor utmaning och det uppges råda brist på såväl tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister. Regionstyrelsen beslutade den 9 februari 2022 om extra lönesatsning för tandläkare under en treårsperiod och rekryterings- samt startbonus som en del i att säkerställa kompetensförsörjningen framledes.

Arbetet med kompetensförsörjning inom Folktandvården Norrbotten beskrivs i intervjuer innefatta följande områden:

- Tydlig struktur på handledning för nya tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister med ett tydligt schema och kvalitetsuppföljning.

- Regionstyrelsen beslutade 2022-02-09 § 37 om både lönesatsning för tandläkare och rekryteringsfrämjande insatser i form av startbonus för tandläkare som blir tillsvidareanställda samt tipsbonus.
- Studenter på tandvårdsutbildningar kan ansöka om sommarjobb på Folk tandvården Norrbotten redan efter första terminen. När studenter med anknytning till Norrbotten klarat första terminen kan de söka stipendium och då är studenten garanterat sommarjobb.
- Marknadsföringskampanj av distansutbildning till tandsköterska tillsammans med Luleå kommun.
- Prova-på-jobb inom Folk tandvården
- Deltagande på rekryteringsmässor
- Satsningar på en god arbetsmiljö
- Utbildningar för medarbetare

Det finns ett årshjul för Folk tandvården med de olika insatser som genomförs under ett år, såsom rekryteringsinsatser, träff med nya tandsköterskestudenter, deltagande på olika mässor och arbetsmarknadsdagar och träff med stipendiater.

I Folk tandvårdens verksamhetsplan 2023 kopplat till målet hållbar kompetensförsörjning återfinns ett flertal aktiviteter, bland annat framtagande av kompetensförsörjningsplaner, fortsatt utveckling av intern kurskatalog "Folk tandvården Academy", lönesatsningar och säkra kompetensförsörjningen genom att bland annat öka divisionens förmåga att rekrytera och behålla medarbetare och chefer och att rikta insatser för särskilt svårrekryterade orter.

I hälso- och sjukvårdsdirektörens rapport 09-23 framgår att Folk tandvården har under år 2023 varit med som pilot i Region Norrbottens sommarjobbskampanj, kampanjen har framför allt omfattat område Norr inom allmäntandvården. Konceptet ska utvärderas i detalj som helhet inför beslut om fortsättning inför kommande sommar.

I hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan återfinns nämndens internkontrollplan som består av tre kontrollmoment. Ett av kontrollmomenten är "Verkställighet av uppdrag i syfte att öka förmågan att rekrytera och behålla medarbetare" där utförare är tandvården och kontrollmetoden är uppföljning av rekryteringsinsatser avseende tandläkare och annan tandvårdspersonal samt av förutsättningarna att starta en tandläkarutbildning på distans. För den här granskningen har vi inte kunnat ta del av uppföljning av internkontrollplan eftersom att den genomförs i samband med nämndens årsredovisning.

Arbete för att stärka tillgängligheten

I Division Näras delårsrapport per augusti 2023 framgår att divisionen avser att driva identifierade behov av förändrade förutsättningar avseende ekonomiska strukturer, som tandvårdssystemet på både nationell och regional nivå. Två av de pågående och planerade aktiviteterna kopplat till ekonomiska strukturer berör Folk tandvården:

- Utredda och föreslå åtgärder för utökat rekryteringsstöd till primärvård och Folk tandvård för att stödja kontinuitet och långsiktighet med fokus på särskilt utsatta områden.
- Fortsätta driva och verka för förändringar i tandvårdssystemen på övergripande nivå, vilket omfattar olika förslag för att främja lika villkor för privat tandvård och Folk tandvård i Sverige.

Ändrat revisionsintervall

Som nämnts i tidigare avsnitt har regionfullmäktige beslutat att revisionsintervall för munfriska 16-23-åringar höjs från var 30:e till var 36:e månad, vilket innebär att det frigörs tid för de med störst behov av tandvård och att det kan bidra till att barn och ungdomstandvården i länet blir mer behovsstyrd och mer jämlik.

Produktions- och kapacitetsplanering

Verktyget för produktions- och kapacitetsplanering (PK-plan) används inom allmäntandvården för att visualisera vårduppdraget på klinik- och områdesnivå med målet att jämföra klinikernas vårdåtagande och tandläkarresurser på ett likvärdigt sätt.

Inom Folk tandvården Norrbotten finns en gemensam produktions- och kapacitetsplanering som sedan bryts ner på basenhetsnivå. Samtliga kliniker i basenheterna arbetar med produktions- och kapacitetsplanering. Produktionsverktyget används även av klinikerna för att planera hur många patienter inom de prioriterade grupperna som behöver behandlas för att man vid årets slut inte ska ha några förseningar. Med hjälp av verktyget kan kliniken bryta ner uppdraget i fasta teampass för prioriterade patienter och följa utvecklingen över tid. Särskild uppföljning har tagit fram för detta ändamål.

Flödesprinciper

Samtliga kliniker arbetar med att förbättra patientflödena på enheterna enligt flödesprinciperna. Detta sker i varierande utsträckning beroende på kompetens, bemanning och klinikens övriga förutsättningar. Pulsmöten framför LEAN-tavlor med daglig styrning och regelbundna förbättringsmöten är viktiga verktyg för att hela tiden utveckla arbetsätten för förbättrad tillgänglighet. Det finns en dokumenterad rutin för Förbättringskoncept ("LEAN") i Folk tandvården.

Bemanning över klinikgränser

Vid intervju framgår att det finns samarbete inom respektive basenhet och inom TKC där det är möjlighet för tandvårdspersonal att arbeta som internstafett på andra kliniker inom basenheten. De medarbetare som arbetar på andra kliniker får en extra ersättning för intern rörlighet. Den interna rörligheten bygger på medarbetarnas frivillighet. Enhetscheferna inom respektive basenhet har kontinuerliga möten för att se om någon klinik har möjlighet att stötta en annan klinik och frågan diskuteras även vid varje ledningsgrupp.

Patienten får behandling på annan klinik

Det finns möjlighet för patienterna att få behandling på annan klinik inom basenheterna och inom TKC.

Uppföljning av väntelistor på klinikerna

Vid intervju framgår att basenheterna inte har möjlighet att ha gemensamma väntelistor. Under året genomförs regelbundna uppföljningar av väntelisteläget i länet i Folk tandvårdens ledningsgrupp som komplettering till produktions- och kapacitetsplanering. Dessa verktyg kombineras för att få en helhetsbild av vårdåtagande, resurser och utfall av insatta åtgärder för ökad tillgänglighet till tandvård.

Teamtandvård

Folk tandvården Norrbotten har en framtagen rutin för teamtandvård, principer och anvisningar, som omfattar samtliga Folk tandvårdskliniker i Norrbotten. Syftet med teamtandvård är att tandvårdsteamets samlade kompetens ska nyttjas för att ge patienten en god och säker vård med bästa effektiva omhändertagande.

Vid intervju framgår att klinikerna inom Folk tandvården arbetar med teamtandvård, utifrån deras förmåga. Vissa kliniker har svårigheter att arbeta med teamtandvård utifrån en utmanande personalsituation där det kan saknas tandläkare, tandsköterskor samt tandhygienister. Vilket även framgår i Division Näras delårsrapport per augusti 2023: verksamheterna har fler nya behandlare som jobbar mer traditionellt till en början vilket innebär lägre andel teamtandvård. Den omfattande bristen av tandsköterskor och tandhygienister försämrar möjligheten att jobba flödesbaserat.

Projekt mobil tandvård

I hälso- och sjukvårdsdirektörens rapport 05-2023 (som hälso- och sjukvårdsnämnden tar del av vid varje sammanträde) framgår att allmäntandvården i Luleå har startat ett projekt för att testa möjligheten att erbjuda mobil tandvård, i lämplig omfattning, på särskilda boenden (SÄBO) runt om i länet. Den utvärdering som genomförts hittills är mycket positiv, både från berörda patienter och anhöriga, Folk tandvårdens tandvårdsteam samt medarbetare och chefer vid SÄBO.

Ny behandlingsmodell inom specialisttandvården

Under 2023 har ett projekt startats inom specialisttandvården där två tandläkare och två ortodontassistenter har genomgått utbildning i en ny tandregleringsmetod; aligners. Istället för fastsittande tandregleringsapparatur framställs ett stort antal plastskenor som patienten själv byter ut efter en särskild ordning. En möjlig fördel med denna metod är att det eventuellt kan halvera behovet av tandläkarbesök för patienten vilket kan frigöra mer vårdtid per specialist.

Digitaliseringsprojekt inom specialisttandvården

För att få ett bättre flöde i behandlingarna inom specialisttandvården har ett teknikprojekt pågått sedan 2018. Målet är en fullt ut digitaliserad process. Från att specialisten har behövt arbeta i flera olika system och analyserat brett via fysiska gipsmodeller ska all insamlad data vara digital i samma system. Istället för gipsmodeller

skannas brettet och ger en tredimensionell digital bild. Tanken är att tandregleringsapparat ska kunna printas ut i en 3D printer istället för att framställas manuellt. Processen ska bli mer patientsäker, minska antalet felkällor och bli snabbare. Projektet har kommit mer än halvvägs.

Bedömning

Vidtas tillräckliga/ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård?

Delvis.

Vår bedömning är att det pågår ett flertal aktiviteter/åtgärder inom Folktandvården i syfte att förbättra tillgängligheten och möta framtida utmaningar och därmed frigöra mer behandlingstid. Några åtgärder som kan nämnas är teamtandvård, produktions- och kapacitetsplanering, uppföljning av väntelistor, erbjuda tid på någon annan av Folktandvårdens kliniker, bemanning över klinikgränser, revisionsintervall enligt nationella riktlinjer för vuxna patienter, och digitala besök.

Inom två av Basenheterna är läget extra kritiskt, och vidtagna åtgärder för några av klinikerna är inte tillräckliga för att säkerställa en tillgänglig tandvård, ens för barn- och unga.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Norrbotten genomfört en granskning av tillgängligheten i Folktandvården. Granskningens syfte har varit att bedöma om hälso- och sjukvårdsnämnden vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att uppnå målet om att ha en god tillgänglighet till Folktandvården. Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att hälso- och sjukvårdsnämnden **inte helt** har vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att uppnå målet om att ha en god tillgänglighet till Folktandvården.

Rekommendationer

Vi rekommenderar hälso- och sjukvårdsnämnden:

- Att säkerställa att det sker en tillräcklig styrning och uppföljning av tillgängligheten i Folktandvården.
- Att säkerställa en likvärdig och tillgänglig tandvård inklusive tandreglering för de prioriterade grupperna i hela länet.
- Säkerställa att fortsatta åtgärder vidtas för en säkrad kompetensförsörjning inom Folktandvården Norrbotten.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
1. Sker ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll för att åstadkomma en god tillgänglighet?	<p>Delvis</p> <p>Det finns delvis en styrning via den prioritering som fastställts av fullmäktige 2020-10-28. Det finns även en styrning för barn- och unga via Beställning Allmän barn- och ungdomstandvård 2023. Det saknas formell styrning från hälso- och sjukvårdsnämnden för 2023. Division Nära fokuserar i högre grad på primärvården än Folktandvården. Folktandvården har upprättat mål/aktiviteter med följsamhet till Folktandvårdens uppdrag och ersättningssystem samt tandvårdslagen avseende tillgänglighet men dessa är inte politiskt beslutade. Under 2023 finns det ingen formell uppföljning av Folktandvårdens tillgänglighet via delårsrapporter.</p>
2. Är tillgängligheten i enlighet med gällande regelverk, riktlinjer och uppsatta mål?	<p>Delvis</p> <p>Tillgängligheten för de högst prioriterade grupperna barn och unga nås som helhet, och det sker en regelbunden uppföljning. Vi kan inte bedöma om målet för akuta patienter uppnås då det inte sker någon mätning eller uppföljning som styrker detta. Andelen vuxna som behandlas inom Folktandvården har sjunkit. Vuxna patienter är lägre prioriterade än barn och unga i regionens prioritetsordning, vilket medför att prioritetsordningen bedöms följas. Det finns också långa väntetider till tandregleringen.</p>

3. Är tillgängligheten likvärdig inom länet?

Nej

Tillgängligheten är inte likvärdig inom länet. Det finns stora skillnader mellan basenheterna.

Tillgängligheten är sämst inom Be Norr med förseningar för 20 % för barn- och unga och där läget i Gällivare och Pajala är extra utsatt. Även i Be Luleå finns tillgänglighetsproblem för barn- och unga med förseningar på 13 %.

Tillgängligheten i Be Mitt och Be Sydöst är bättre.

För tandregleringen finns det en lång väntelista och en kö med cirka 1700 patienter. Granskningen visar att det svåra bemanningsläget och det faktum att flera specialister nått pensionsåldrarna innebär utmaningar för tillgängligheten. Utmaningen är stor i hela länet, men extra kritisk i Gällivare där den sista specialisten går i pension under 2024.

4. Vidtas tillräckliga/ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa en tillgänglig tandvård?

Delvis

Folktandvården Norrbotten säkerställer en tillgänglighet för barn- och unga. Det pågår ett flertal aktiviteter/åtgärder inom Folktandvården i syfte att förbättra tillgängligheten och möta framtida utmaningar och därmed frigöra mer behandlingstid. Inom två av Basenheterna är läget extra kritiskt, och vidtagna åtgärder för några av klinikerna är inte tillräckliga för att säkerställa en tillgänglig tandvård, ens för barn- och unga.

2024-02-14

Kristian Damlin

Louise Tornhagen

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Norrbotten enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2023-09-19. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.